

BARN–UNGA–SAMHÄLLE

Examensarbete i fördjupningsämnet

Barndom och lärande

15 högskolepoäng, grundnivå

”Vill vi ha kreativa eller lydiga barn?”

Fostran i förskolan

”Raising creative or obedient children?”

Parenting in preschool

Veronica Svensson

Patricia Pettersson

Förord

Vi vill ägna ett stort tack till förskollärarna på de förskolor som har medverkat i vår studie kring fostransuppdraget. De har varit till hjälp i vår arbetsprocess genom sin medverkan och sina utförliga svar på våra frågor. De har också varit ett stöd i att vi har kunnat återkomma med kompletterande frågor. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Joakim Glaser för det stöd vi fått under arbetsprocessen. Vi vill också tacka våra familjer och kollegor för deras stöd. Vi tackar även varandra för en fantastiskt lärorik tid och ett mycket bra samarbete med många givande samtal och diskussioner.

Studien har genomförts på två olika förskolor, en i Skåne och en i Halland. Materialet i form av intervjuer har samlats in av oss båda under oktober 2017. Vi har gemensamt sorterat och analyserat materialet och genom Office 365 kunnat skriva samtidigt i dokumentet och bidragit både med vetenskaplig och erfarenhetsbaserad kunskap.

Innan vi satte igång med själva skrivandet av vårt arbete delade vi upp sökningen av de teoretiska begreppen och den tidigare forskningen. Patricia fick i uppdrag att söka kunskap inom de relevanta teoretiska begreppen som vi gemensamt kom fram till var relevanta i vår studie. Patricia har läst den utvalda litteraturen som lade grunden för kapitlet om teoretiska begrepp. Veronicas fokusområde har varit tidigare forskning inom vårt forskningsfält. Veronica har läst den utvalda litteraturen som lade grunden för kapitlet om tidigare forskning. När vi väl var färdiga med kunskapssökandet diskuterade vi vad av det som samlats in som skulle tas med. Efter den diskussionen började vi att skriva på var sitt håll. Veronica skrev kapitlet om tidigare forskning och Patricia skrev kapitlet om teoretiska begrepp. Alla andra kapitel diskuterades och genomfördes tillsammans. Tack vare Office 365 har vi kunnat skriva samtidigt. Vi har använt oss av olika färgkoder för att underlätta den gemensamma korrigeringen av vår text. Blått för det som skrevs till sist och rött om det fanns något vi ville ifrågasätta i varandras resonemang, efter att vi godkänt det som den andra skrivit ändrade vi texten till svart. Detta arbetssätt fungerade väldigt bra och gav oss möjlighet till att gemensamt men på var sitt håll noggrant granska texten allteftersom den färdiga texten tog form.

Abstract

Syftet med denna studie är att skapa förståelse kring hur förskollärare kan tolka fostransuppdraget och vad fostran i förskolan innebär för dem. Vi har insett att det inte är självklart att fostransuppdraget innebär och tolkas på samma sätt av alla förskollärare och har därför valt fostran i förskolan som forskningsområde.

De begrepp som vi har använt oss av i studien är Sommers tolkning av fostran som indirekt och direkt och Baumrinds begrepp auktoritativ och auktoritär fostransstil. Detta för att synliggöra hur fostran kan gestaltas på olika sätt. Även Foucaults maktteori där begreppen makt och disciplin används i studien för att skapa förståelse för hur makt uppstår och används i förskolan och hur det i sin tur påverkar gestaltningen av fostran. Bourdieus teoretiska begrepp habitus brukas också i studien för att belysa hur de intervjuade förskollärarnas fostransbakgrund kan påverka deras tolkning av fostransuppdraget och därmed också deras agerande i fostranssituationer. Metoden vi valt är kvalitativa intervjuer, detta för att kunna synliggöra och skapa förståelse för vad fostran i förskolan innebär för de utvalda förskollärarna.

Resultatet av denna studie visar att de intervjuade förskollärarnas syn på och tolkning av fostransuppdraget stämmer överens om att vara goda förebilder för barnen och att deras uppdrag är att fostra barnen till goda samhällsmedborgare. Däremot skiljer sig tankarna om vad som ska förmedlas till barnen och när de ska vägledas. Det framkommer också att barnens vardag i förskolan styrs mycket av tid och rum som leder till att barnens inflytande begränsas. Resultatet visar att förskollärarnas fostransbakgrund kan ha betydelse för hur de tänker och agerar i fostranssituationer på förskolans arena. Resultatet kommer att presenteras utifrån fyra teman som synliggjorts i analysen av empirin. Sammanfattningsvis kommer resultatet av studien att diskuteras och möjlig framtida forskning kommer att lyftas.

Nyckelord: barn, fostran, förskola, inflytande, värden,

Innehållsförteckning

1. Inledning	8
1.1 ”Vill vi ha lydiga eller kreativa barn?”	8
1.2 Syfte och frågeställningar	9
2. Teoretiska begrepp	11
2.1 Direkt och indirekt fostran	11
2.2 Fostransstilar	11
2.3 Normalisering	12
2.4 Makt och disciplinering	12
2.5 Inflytande	13
2.6 Habitus	13
2.7 Sammanfattning	13
3. Tidigare forskning	15
3.2 Normalisering	15
3.3 Auktoritär och demokratisk fostran	15
3.4 Inflytande	16
3.5 Sammanfattning	16
3.6 Diskussion	17
4. Metod	18
4.1 Kvalitativ metod	18
4.2 Urval	18
4.3 Forskningsetiska val	19
4.4 Genomförande	20
5. Resultat och analys	22
5.1 Förskollärarens roll som fostrare	22
5.2 Strukturella villkor och organisationens påverkan på fostran i förskolan	25
5.3 Fostran och förskollärares förhållningssätt	27
5.4 Förskollärarens fostransbakgrund – betydelse för hur fostran gestaltas i förskolan?	30
5.5 Sammanfattning	31
6. Diskussion	32
6.1 Förskollärarens roll som fostrare	32
6.2 Strukturella villkor och organisationens påverkan på fostran i förskolan	33
6.3 Förskollärarens fostransbakgrund – betydelse för hur fostran gestaltas i förskolan?	33
6.4 Fostran och förskollärares förhållningssätt	34
6.5 Metoddiskussion	34
6.6 Yrkesrelevans	35
6.7 Förslag till vidare forskning	36
6.8 Sammanfattning	36
Referenslista	37
Litteratur	37
Intervjuer	38

1. Inledning

1.1 ”Vill vi ha lydiga eller kreativa barn?”

I planeringskedet av vårt gemensamma examensarbete kom vi, författarna till denna uppsatsen, att hamna i en diskussion om fostran i förskolan. Vi båda var överens om att vi strävar efter att fostra goda samhällsmedborgare, men att vi gör det på olika sätt i olika situationer. Diskussionen uppstod då en av oss lyfte en situation ifrån praktikperioden, där en förskollärare ställde frågan: ”Vill vi ha kreativa eller lydiga barn?” Diskussionen ledde vidare in på frågor om hur förskollärare styr barnens vardag och hur mycket inflytande barnen borde ha i förskolan. Vi insåg att vi hade skilda tankar om hur mycket inflytande barnen bör ha och i vilka situationer de bör vägledas och styras. Diskussionen fortsatte med granskningen av läroplanen för förskolan *Lpfö98* (2016) som är förskolans styrdokument.

Förskolan strävar efter att skapa möjligheter för att utveckla kompetenta, självständiga barn som har inflytande över sin vardag. Dessutom strävar förskolan också efter att skapa möjligheter för att utveckla empatiska barn med förståelse för omvärlden för att bli välfungerande medborgare i samhället. I *Lpfö98* står att:

En viktig uppgift för förskolan är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. [...] I samarbete med hemmen ska barnens utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar främjas. Förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande (*Lpfö 98* 2016, s. 4-5).

Lpfö98 belyser därmed att de grundläggande värdena som samhället vilar på ska förmedlas och förankras hos barnen i förskolan. Det nämns även att förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran. Dessutom nämns det i Läroplanen att varje barn ska bemötas efter sina individuella förutsättningar. Såhär långt är vi överens i våra tankar kring fostran.

Vidare radar *Lpfö98* upp alla värden och normer som förskollärare ska sträva efter att förankra hos barnen och belyser också betydelsen av att ge barnen inflytande och konkreta upplevelser för att detta ska vara möjligt. Här känner vi att tolkningsutrymme ges då förskollärare ska tolka vad varje värde innebär och dessutom ska bemöta barnen utifrån varje barns individuella behov. Beroende av vilken uppfattning förskolläraren själv har av vad varje värde innebär och vilken betydelse det har, formas fostran utefter det. Dessutom ska förskolläraren utgå ifrån barnens individuella förutsättningar och även här synliggörs ett tolkningsutrymme anser vi, då förskollärare kan tolka barnens förutsättningar på olika sätt.

Lpfö98 belyser att förskollärare ansvarar för ”att alla barn får ett reellt inflytande på arbetssätt och verksamhetens innehåll” samt att ”förbereda barnen för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle”. (*Lpfö 98 2016, s.12*) Frågan som därmed framträder är hur mycket inflytande barnen ska ges och i vilka situationer, för att de ska förberedas på bästa sätt för delaktighet, ansvar, rättigheter och skyldigheter som gäller i samhället. Just i den frågan skiljer sig våra åsikter åt. Vi är oense om hur mycket inflytande barnen bör ges i förskolans verksamhet.

Utifrån detta ledde diskussionen vidare fram till om vi verkligen fostrar självständiga, empatiska medborgare genom att ge barnen mycket inflytande, eller om barnen kanske rentav utvecklas till egoistiska medborgare om de får för mycket inflytande. Vi insåg att fostransuppdraget ger möjlighet att tolkas på olika sätt och därmed väcktes intresset för att undersöka hur förskollärare tolkar sitt uppdrag och vad fostran i dagens förskola innebär för dem. Studien ska på så vis skapa förståelse kring det moderna samt kompetenta barnet som skall formas/ fostras av oss pedagoger inom förskolans arena, för ett livslångt lärande till morgondagens medborgare.

1.2 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka förskollärares tolkningar och tankar om vad fostran i förskolan innebär. För att konkretisera syftet ställer vi oss följande frågor:

- Hur gestaltas fostran i förskolan ur förskollärares perspektiv?
- Hur ser förskollärare på sin roll som förebilder/ ”fostrare”/vägledare?
- Vad innebär fostran i förskolan för förskollärare?
- Hur påverkar förskollärares egen fostransbakgrund deras syn på fostran?

2. Teoretiska begrepp

I detta avsnitt nämns och förklaras de teoretiska begrepp som kommer att finnas med och användas i studien. Studien belyser förskollärares tolkningar av fostransuppdraget och därför används begreppet fostran genomgående i studien. De teoretiska begreppen har valts utifrån de område som synliggjorts i intervjuerna och det är bland annat psykologen Dion Sommers (2005) teori kring fostran och hans syn på fostran som direkt och indirekt. Även psykologen Diane Baumrinds (1978) uppdelning av fostran som auktoritativ eller auktoritär lyfts fram. Filosofen Michel Foucaults (2003) teoretiska begrepp som disciplinering och makt kommer att brukas och även sociologen Pierre Bourdieus (1992) begrepp habitus, som handlar om vad man bär med sig och hur man formas av sina erfarenheter. De mest använda och centrala begreppen i studien är fostran samt disciplinär makt i form av tidslig och rumslig uppdelning.

2.1 Direkt och indirekt fostran

Begreppet fostran kan upplevas som hårt och strängt, precis som uppfostran. Begreppet brukas i studien utifrån hur de intervjuade förskollärarna tolkar dess innebörd.

Just hur begreppet tolkas, är en av frågorna som tas upp. Studien tar dock utgångspunkt i den tolkning av begreppet som Sommer (2005) redogör för. Sommer förklarar fostran som en process som pågår under vardagsrutiner, där barn erövrar social kompetens. Han delar in fostran i två delar, som direkt eller indirekt fostran. Direkt, menar Sommer att fostran är då tillrättavisningar och omedelbar vägledning äger rum. Medan indirekt fostran förklaras som det sätt vardagsrutiner organiseras på i förskolan.

2.2 Fostransstilar

För att synliggöra och förstå förskollärares skilda förhållningssätt i fostranssituationer används Baumrinds (1978) indelning av fostran. Hon delar in fostran i de tre stilarna; auktoritativ, auktoritär och tillåtande stil. Två av dem används i studien. Den ena stilen

som förekommer i studien är den auktoritativa stilen och den beskrivs som följande: Både de vuxnas och barns rättigheter respekteras. Både vuxna och barn ses som aktörer som kan påverka sin vardag. De vuxna ställer utvecklingskrav och markerar tydliga gränser för uppförandet samtidigt som de visar hänsyn samt intresse för barnets synpunkter. Den andra stilen som förekommer i studien är den auktoritära stilen där den vuxna ställer höga krav på barnet. Vid konfliktsituationer vill den vuxne få barnet att lyda. Regler och rutiner bestäms av den vuxne och det ges begränsat utrymme för dialog. Bara de vuxna är aktörer och barnen skall lära av dem.

2.3 Normalisering

För att kunna ingå i samhällets gemenskap behövs bland annat social kompetens och andra kunskaper. Förskolan fostrar barn efter normer som innebär en strävan efter något önskvärt. Markström (2005) beskriver normalitet som det genomsnittliga. Normalisering på förskolan, ur statistisk synvinkel innebär med andra ord då att de barn som avviker från det genomsnittliga behöver förändras. Begreppet används i denna studie för att förstå förskollärares syn på sin roll som fostrare och för att synliggöra hur de gestaltar fostran i förskolan.

2.4 Makt och disciplinering

Begreppet makt används i studien för att öka förståelsen för hur förskollärares handlingar och styrningar påverkar barnens inflytande i vardagen på förskola. Foucault (2003) beskriver makt som en spänning som verkar i relationen mellan pedagoger och barn. Foucault menar att makt inte ska ses som negativt utan något som uppstår när individer är överens om något (2003). Vidare belyser Foucault hur pedagogers bruk av makt påverkar hur barn kan fungera i sociala sammanhang i förskolan. Han beskriver även disciplinering som ett sätt att organisera mänsklig ordning. På förskolan handlar det om att som förskollärare agera som en slags övervakare som bestraffar eller belönar beteende på olika sätt. Foucault (2003) delar även in den disciplinära makten som fyra metoder: taktik, kodad verksamhet, tidslig uppdelning och rumslig uppdelning. Två av dessa metoder används i studien, tidslig och rumslig uppdelning, detta för att synliggöra

hur förskollärare kan styra barnens vardag i förskolan. Tidslig uppdelning innebär alla tider som styr förskolans verksamhet exempelvis vid måltider och samling. Rumslig uppdelning på förskolan är då barnen delas in i grupper för att underlätta vid aktiviteter och vid övervakning.

2.5 Inflytande

Studien synliggör hur mycket och i vilka situationer barn har möjlighet att påverka sin vardag i förskolan. Begreppet inflytande används i studien för att belysa hur barnens utrymme att kunna påverka sin vardag kan se ut. Ingrid Pramling Samuelsson och Sonja Sheridan (2003) menar att inflytande har att göra med att barn ska bli respekterade och ska kunna påverka sin egen situation på förskolan. Barnpsykologen Elisabeth Nordin-Hultman (2004) belyser betydelsen av inflytande som att barn behöver ha möjlighet till att ta egna initiativ och ansvar.

2.6 Habitus

Bourdieu (1992) använder sig av begreppet habitus som han beskriver som en produkt av all biografisk erfarenhet som växer in sig i kroppen. Vi människor använder oss av habitus i reproduktionen av de sociala villkoren vi lever i menar Bourdieu (1992).

Begreppet habitus används i studien för att synliggöra förskollärarnas bakgrund och deras egna uppväxt för att skapa en djupare förståelse kring bakgrundens påverkan för synen på fostran.

2.7 Sammanfattning

Tillsammans ska de teoretiska begreppen komplettera varandra och användas i studien för att skapa en helhetssyn av hur förskollärare tolkar och tänker kring vad fostran i förskolan innebär. De teoretiska begreppen som Sommer (2005) benämner som direkt och indirekt fostran samt två av Baumrinds (1978) fostransstilar, auktoritär och auktoritativ, kommer att brukas i studien för att förstå vad fostran innebär för

förskollärarna och synliggöra deras förhållningssätt. För att förstå förskollärarnas syn på sin roll som fostrare används begreppet normalisering (Markström 2005). Foucaults (2003) beskrivning av makt och disciplin som tidslig och rumslig uppdelning samt begreppet inflytande (Pramling Samuelsson & Sonja Sheridan 2003) kommer att brukas i studien för att belysa hur barn styrs. Bourdieus (1992) begrepp habitus kommer att brukas i studien för att synliggöra hur förskollärarnas egen syn på fostran påverkas av deras egen fostransbakgrund. De utvalda begreppen kommer att användas för att synliggöra hur fostran kan gestaltas i förskolan, utifrån förskollärares perspektiv.

3. Tidigare forskning

I tidigare forskning som lyfter fostran i förskolan, redovisas detaljerat hur pedagoger interagerar med barn i fostranssituationer på förskolans arena. Jämförelsen av flera tidigare forskningar kring fostran visar på att förskollärare agerar olika och tänker olika kring fostran i förskolan. Det finns flera forskare som menar att förskollärare omedvetet ser på barn som individer som ska anpassas efter rådande normer medan det också finns forskning som belyser hur förskollärare har en syn på barn som unika med rätt att få vara som de är. Den tidigare forskningen kring fostran i förskolan belyser att förskollärare omedvetet fostrar barnen efter normer och mot ”det önskvärda” för att bli goda samhällsmedborgare. Den synliggör också att de barn som avviker ifrån det normala eller genomsnittliga, anses behöva förändras och vägledas efter rådande normer.

3.2 Normalisering

Pedagogen Linda Palla lyfter i sin avhandling *Med blicken på barnet* (2011) hur barns olikheter bemöts i förskolan. Hon menar att förskollärare omedvetet ser på barn som individer som ska normaliseras och anpassas efter de normer som finns. Hon nämner också att förskollärare ibland använder sig av sin blick för att ha kontroll, vägleda och normalisera barn. Även professorn Ann-Marie Markström beskriver i sin avhandling *Förskolan som normaliseringspraktik* (2005) hur barn fostras till sociala individer i kollektivet. Hon beskriver att barn normaliseras genom att det finns en strävan av det önskvärda som kräver förändring hos barn.

3.3 Auktoritär och demokratisk fostran

Pedagogen Airi Bigsten presenterar i sin avhandling *Fostran i förskolan* (2015) förskollärares syn på barn som individuellt unika med en rätt att få vara som de är. Hon beskriver förskolans uppdrag som en vägledande roll som ger barn möjlighet att växa som personer emot det önskvärda och det som förväntas av en god

samhällsmedborgare. Olika former av fostran lyfts fram både som auktoritär och demokratisk med tanken om att formen på fostran påverkar barnens inflytande på förskolan. Hon nämner förskolans organisation som en av orsakerna till denna begränsning.

3.4 Inflytande

Pedagogen Anette Emilsson beskriver i sin artikel *Young children's Influence in Preschool* (2007) både förhållningssätt som utgör auktoritära drag och mer demokratiska drag. Hon lyfter hur det kan påverka barns inflytande över sin vardag på förskolan. Barnpsykologen Elisabeth Nordin-Hultman (2004) menar att barnen anpassas efter förskolans regler och organisation vilket leder till en mycket begränsad möjlighet för barnen att erövra inflytande över sin vardag. Vidare menar hon att de vardagliga rutinerna och olika materials placering har stor påverkan på barnens begränsade inflytande. Hon nämner betydelsen av att barnen ges möjligheter att ta egna initiativ genom att variera lärmiljöer och ha material tillgängligt för barnen. Vidare menar Nordin-Hultman (2004) att man bör minska på rums- och tidsregleringen för att det annars är risk för att istället för att anpassa verksamheten efter barnen, anpassas barnen efter verksamheten.

3.5 Sammanfattning

Palla (2011) lyfter hur förskollärare ser på barn som individer som bör anpassas i strävan efter det normala. Hennes studie visar att de deltagande förskollärarna bevakar barn med blicken och styr dem mot strävan att bli ansvarstagande och goda samhällsmedborgare. Även Markströms studie (2005) visar på en strävan efter normalisering i förskolan. I motsats till denna strävan efter att barn ska fostras mot det normala visar Bigstens studie (2015) hur förskollärare ser på barn som unika med rätten att vara som de är. Hon menar att förskollärarna i hennes studie fostrar med fokus på inkludering och att olikhet berikar. Hon nämner att de deltagande förskollärarna i

hennes studie vill ge barnen känslan av att vara värdefulla. Bigstens studie (2015) belyser hur de deltagande förskollärarna möter barnen med tanken att varje barn är speciellt och på så sätt möts barnen individuellt och efter varje barns förutsättningar.

Både Emilsson (2007) och Nordin - Hultman (2004) lyfter barns inflytande på sin vardag i förskolan som betydelsefullt. Emilsson (2007) menar att förhållningssätt kan se olika ut och påverkar barnens inflytande och fostran. Nordin - Hultman (2004) belyser hur placering av material, tid och rum påverkar barnens inflytande i förskolan och begränsar barnens möjligheter till att ta egna initiativ och ansvar.

3.6 Diskussion

De viktigaste resultaten i den tidigare forskningen anser vi är att de deltagande förskollärarnas olika sätt att se på och bemöta barnen blir synligt. Palla (2011) och Markström (2005) belyser att barnen fostras mot normalisering i förskolan, medan Bigsten (2015) belyser att barn blir bemötta på ett sätt som får dem att känna sig värdefulla och unika precis som de är. Emilsson (2007) nämner förhållningssättet som betydelsefullt då det kan påverka barnens inflytande och hur fostran gestaltas i förskolan. Det som blir tydligt i resultatet är att förskollärarna har olika förhållningssätt och att förskollärare kan tolka fostransuppdraget olika. Frågan som uppstår är då varför de har olika förhållningssätt. Det har inte gått att finna någon forskning kring förskollärares egen fostransbakgrund och hur den eventuellt påverkar hur fostran gestaltas i förskolan. Denna studie ska därför belysa hur förskollärare kan tolka fostransuppdraget och om förskollärares egen fostransbakgrund påverkar dem i deras roll som fostrare. Studien ska också belysa hur fostran därmed kan gestaltas i förskolan.

4. Metod

I avsnittet beskrivs metodval, urval, forskningsetiska val och genomförande av studien. Med syftet att synliggöra just hur förskollärare i förskolan tolkar sitt uppdrag och sin roll som fostrare, och vidare också belysa hur fostran kan gestaltas på förskolans arena, har metod valts.

4.1 Kvalitativ metod

I planeringsskedet av studien har en diskussion kring valet av metod ägt rum. Enkät och kvalitativ intervju har ställts emot varandra. I diskussionen lyfte vi aspekter som att inte kunna ställa följdfrågor i enkäter och komma intervjupersonen nära. Med tanke på att studiens syfte var att undersöka förskollärares tolkningar och tankar om vad fostran i dagens förskola innebär ansåg vi den kvalitativa intervjumetoden som mest lämplig för studien. Johan Alvehus (2014) talar om den kvalitativa metoden som den tolkande forskningen. Vidare talar han om att det är viktigt att förstå att den kvalitativa metoden ska användas till att skapa en generell förståelse av det undersökta fenomenet som direkt kan kopplas till dom valda teorier och problemställningen, inte bara till för att skapa förståelse hos tolkaren. I en kvalitativ intervju skapas möjlighet att ställa djupare frågor som kan skapa bättre förståelse av svaren. Alvehus (2014) tankar om intervjun bekräftar just detta, fördelen att komma nära intervjupersonen som genererar mer trovärdiga svar. Utmaningen med denna metoden kan vara att som intervjuare kunna formulera dom rätta följdfrågorna under intervjuens gång.

4.2 Urval

För att utforma intervjufrågor samt bestämma antalet intervjupersoner har vi använt oss av Steinar Kvaales och Svend Brinkmanns (2009) rekommendationer kring frågor man ska ställa sig själv som forskningsintervjuare inför utförandet av intervjuer. Dessa handlar bland annat om urvalet av intervjupersoner, antalet intervjuer samt utformningen av intervjufrågor.

Det som vi ansåg skulle kunna vara problematiskt var att vi skulle intervjua tre personer var. Vårt dilemma bottnade i om detta skulle påverka intervjupersonernas svar, det vill säga om vi som intervjuare skulle påverka svaren. Trots detta bestämde vi att genomföra våra intervjuer på var sitt håll. Vi gjorde ett bekvämlighetsurval av förskollärare som arbetade på de två utvalda förskolorna där intervjuerna ägde rum. Alvehus (2014) definierar bekvämlighetsurval enligt följande, den typen av studiedeltagare som finns tillgängliga. Under oktober-2017 genomfördes intervjuerna på de utvalda förskolorna. Vi har valt att inte utföra våra intervjuer på våra ordinarie arbetsplatser med anledningen av intresset för tolkningen av fostransbegreppet på andra förskolor än dem vi vanligtvis arbetar på. Vi hoppades på att det förhoppningsvis skulle skapa en bredare förståelse. I urvalet av intervjupersoner har vi tänkt på ålder och kön. Detta för att kunna skapa oss djupare förståelse ifall kön och ålder kan ha betydelse för intervju svaren. Vi har valt att koda våra intervjupersoner därför hänvisar vi till dem som följande. På Solrosens förskola: Man 29 år- Kalle, Kvinna 51 år-Åsa, Kvinna 36 år- Kristina. Engelbrekts förskola: kvinna 52 år-Jessica, kvinna 44 år-Michelle och Kvinna 45 år-Linda.

4.3 Forskningsetiska val

Intervjumetoden kräver att intervjuaren skapar en trygg relation till den intervjuade. Med tanke på den begränsade tiden sattes detta på prov. Kvale och Brinkmann (2009) påtalar vikten av fingertoppskänslan mellan intervjuarens intresse av att komma åt värdefull kunskap och etiska överväganden för intervjupersonens integritet. Vidare skriver de att intervjun är en aktivt pågående process där intervjuare och intervjuperson producerar kunskap genom sin relation. I mötet med de utvalda förskollärarna försökte vi att vara öppna samt dela med oss av våra egna erfarenheter vilket i sin tur hjälpte oss att skapa en god och förtroendefull stämning inför våra intervjuer. Utav etiska skäl är våra intervjupersoner anonyma. De har informerats om intervjuens syfte samt användningsområdet vilket de har gett sitt samtycke till i enlighet med Vetenskapsrådet (2017). De har även informerats om att de har möjlighet att avbryta sitt deltagande i studien när de vill. För att identifiering inte ska vara möjlig har både deltagarnas och

förskolornas namn fingerats. Allt insamlat material i form av anteckningar kommer att förstöras efter studiens slut.

4.4 Genomförande

Intervjuerna genomfördes på respektive praktikförskola. Intervjuerna varade i snitt mellan en halvtimme och en timme. Intervjuerna ägde rum i ett avskilt rum.

Intervjuerna bestod av följande frågor:

- Ålder?
- Kön?
- Hur såg fostran ut under din egen uppväxt?
- Vad innebär fostran i förskolan, för dig som förskollärare?
- Hur ser du på din roll som ”fostrare”?
- Vad ska förmedlas till barnen?
- I vilka situationer vägleds barnen på förskolan?
- Hur sker det?
- Vilka förväntningar upplever du att vårdnadshavare har på förskolan i relation till fostran?
- Hur mycket inflytande har barnen över sin vardag?

Genom att använda oss av enkla intervjufrågor skapas bas till att formulera följdfrågor som ger en fördjupning i vår studie, detta kallar Alvehus (2014) semistrukturerad intervju. Frågor ställdes till de förskollärare som valdes ut i studiens syfte att undersöka förskollärares tolkningar och tankar om vad fostran i dagens förskola innebär. Kvale och Brinkmann (2009) talar om att forskare som intresserar sig för tolkning av mening antar en hermeneutisk forskningsansats. Under genomförande av våra intervjuer riktade vi vår fulla uppmärksamhet på den intervjuade. Deras berättelser stod i centrum för själva intervjun. Intervjusvaren skrevs ner av respektive intervjuare. Jämförelser gjordes och samband synliggjordes emellan intervjuerna, genom att upprepade gånger läsa igenom materialet och föra diskussioner kring det.

Det insamlade materialet, empirin, sammanfattades och bearbetades genom att dela in de antecknade frågorna och svaren i områden, utifrån våra frågeställningar. Fyra områden synliggjordes i materialet och dessa ledde fram till de fyra rubrikerna i resultatdelen. Empirin tolkades och analyserades genom diskussion. Detta angreppssätt kallar Alan Bryman (2014) för "tematisk analys" som bygger just på att dela upp empirin i olika teman. Genomförda intervjuer av förskollärare på praktik-förskolorna har resulterat i ett insamlat material som berör fostran i förskolan. Empirin har analyserats och synliggör att läroplanen ger tolkningsutrymme för förskollärare att tolka fostransuppdraget olika och belyser därmed hur fostran kan gestaltas i förskolan.

5. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras och analyseras vårt empiriska material. Vi har under genomgången och analysen av det empiriska materialet synliggjort fyra specifika områden. Resultatet presenteras därför indelat i dessa områden: Förskollärares roll som fostrare, fostran och förskollärares förhållningssätt, strukturella villkor och organisationens påverkan på fostran i förskolan och förskollärares bakgrund - betydelse för hur fostran gestaltas i förskolan.

5.1 Förskollärares roll som fostrare

Det första område som vi identifierat är de olika åsikterna om förskollärares roll som fostrare. De intervjuade förskollärares tolkning av fostransuppdraget är att de i sin roll som fostrare ser sig själva som förebilder för barnen, för att barnen i sin tur ska utvecklas till goda samhällsmedborgare. De uttrycker det som att genom att fostra barnen enligt de rådande normerna som finns i samhället, så kommer barnen bli välfungerande individer i samhället. Vi tolkar det som att pedagogerna strävar efter det som Markström (2005) kallar normalisering.

Gemensamt för de intervjuade förskollärarna är att de talar om det sociala och att barnen behöver lära sig sociala koder. De uttrycker det som att de fostrar mot och strävar efter att barnen ska "bli" på ett visst sätt. Det blir tydligt att de strävar efter normalisering då de intervjuade förskollärares svar och sätt att se på sitt uppdrag, går att förstå som att de fostrar barnen mot det önskvärda. De talar om att vara förebilder och vi tolkar det som att pedagogerna omedvetet strävar efter normalisering i förskolan. *Lpfö98* tar upp betydelsen av att vara en förebild för barnen: "Vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder." (Lpfö 98 2016, s. 4). Analysen av empirin synliggör att förskollärarna har en samsyn kring att deras uppdrag är att vara goda förebilder och att fostra barnen i förskolan, med strävan mot normalisering för att bli goda samhällsmedborgare. *Lpfö98* belyser just de vuxnas betydelse i att vara förebilder för barnen för att kunna påverka barnens förståelse och

respekt för de rådande rättigheterna och skyldigheterna i samhället. Frågan är då vad en god förebild är? Hur vet vi vad det normala är? Att sträva efter normalisering kan för var och en vara skilda saker. Detta skulle kunna ses som ett problem då själva tanken om vad som är ”det normala” skiljer sig åt hos pedagogerna i ett arbetslag. Det skulle kunna innebära att pedagoger på samma avdelning fostrar på olika sätt i olika situationer.

Förskollärarna som deltar i studien lyfter fram olika områden som betydelsefulla att fostra mot. Bland annat nämner de självständighet, ansvar, jämställdhet, empati men också att lära sig att inte slåss, lära sig sitta stilla, kissa på pottan, fungera och leka i grupp. De intervjuade förskollärarna uttrycker också att läran om naturen och respekt för allt levande är betydelsefullt. De lyfter även förståelsen för att alla är olika och är bra som de är. Språk och kommunikation nämns som betydelsefullt för att barnen ska kunna lära sig att analysera sitt eget och andras handlande och för att kunna överföra ett demokratiskt förhållningssätt till livet vidare till barnen. För att belysa att förskollärarna som deltar i studien har olika åsikter kring vad som bör förmedlas till barnen och därmed också synliggöra deras tolkningar av fostransuppdraget, följer här några svar på de frågor som rör vad som ska förmedlas till barnen och hur de ser på sin roll som fostrare.

Förskolläraren Kalle, talade om att hans mål är att primärt ge barnen självkänsla och poängterade att han vill ge barnen tillgång till hela människan oavsett kön medan förskolläraren Åsa, påtalade vikten av att vara en förebild, hon sa att man duger som man är. Hon vill även förmedla respekten till naturen och miljön i ett vidare perspektiv. Jessica, berättade att hon lär barnen att äta, kissa på pottan, leka och inte slåss. Hon uttryckte att på förskolan lär man sig att äta med bestick och att sitta stilla och att de flesta vill ha fina välfungerande barn. Kalle, Åsa och Kristina arbetar på intervjuförskolan Solrosen medan Jessica, Michelle och Linda arbetar på intervjuförskolan Engelbrekt. Man skulle kunna ana en gemensam kultur som råder för de förskollärarna som intervjuades på den första förskolan. Vi kan dock inte konstatera detta på den andra intervjuförskolan där förskollärarnas svar skiljer sig åt ganska drastiskt.

Förskollärarna uttrycker olika områden som särskilt betydelsefulla att fostra kring och därmed skiljer sig tolkningarna av vad som ska förmedlas till barnen. Detta skulle kunna ses som både positivt och negativt, då det negativa är att det kan leda till att förskollärarna i ett arbetslag ger olika signaler till barnen om vad som är betydelsefullt att lära sig för att bli en god samhällsmedborgare, medan det positiva kan vara att det skulle kunna ge barnen många olika perspektiv på omvärlden, och därmed också flera tidigare nämnda egenskaper som exempelvis självständighet, empati, men också läran om naturen och jämställdhet.

I *Lpfö98* står det följande om grundläggande värden:

En viktig uppgift för förskolan är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. [...] Förskolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera barnen att utveckla förståelse för vårt samhälles gemensamma demokratiska värderingar och efterhand omfatta dem (Lpfö 98 2016, s. 4-8).

I *Lpfö98* radas en mängd värden upp som ska förmedlas och förankras hos barnen. Dessa värden nämner de intervjuade förskollärarna, dock tycker de olika om vad som är mest betydelsefullt. Kanske beror detta på att förskollärarnas tolkningar av vad förskolans värden innebär, påverkas av erfarenheter sedan tidigare.

Vår analys av empirin synliggör därmed hur komplex förskollärarens roll som fostrare är och att förskollärarna trots en viss samsyn kring fostransuppdraget lyfter olika områden, till exempel självständighet, jämställdhet, läran om naturen men också att kunna leka och inte slåss som särskilt betydelsefulla att förmedla. Därmed synliggörs också att läroplanen ger utrymme till att tolka uppdraget olika.

I analysen framkommer också att vårdnadshavares och samhällets syn på förskolan har förändrats. Förskollärarna som har deltagit i intervjuerna berättar om att synen på förskolan tidigare har varit att den enbart står för omsorg, medan den idag ses som en lärande verksamhet där barnen kan missa något om de exempelvis är lediga eller är sjuka en dag. Det ställer krav på förskollärarna då lärandet i allt större utsträckning är i

fokus i förskolan samtidigt som ”förskolans verksamhet ska präglas av en pedagogik där omvårdnad, omsorg, fostran och lärande bildar en helhet” (Lpfö 98 2016, s. 9).

5.2 Strukturella villkor och organisationens påverkan på fostran i förskolan

Det andra området som vi identifierat är organisationens påverkan på fostran i förskolan. Intervjuszvaren visar att barnens vardag påverkas och styrs i stor utsträckning av rum och tid i förskolan. Det går att tolka det som att de intervjuade förskollärarna menar den typ av disciplinering som Foucault (2003) beskriver som tidslig och rumslig uppdelning. De belyser också hur stora barngrupper kan vara en faktor som påverkar barnens vardag och därmed också fostran i förskolan. Med mindre tid för varje barn blir det svårare för förskollärarna att vara närvarande och ge barnen utrymme och tid för reflektion. Det kan bidra till att istället för att bemöta barnen demokratiskt och låta dem ta ansvar för olika situationer så får de istället en tillsägelse av en stressad förskollärare. Detta går att tolka som att förskollärarna under olika förhållanden använder sig av direkt fostran.

I *Lpfö98* står att: ”Barn tillägnar sig etiska värden och normer främst genom konkreta upplevelser ” (Lpfö 98 2016, s. 4). Frågan vi ställer oss då är hur barnen påverkas av direkta tillsägelser från förskollärare istället för att bemötas på ett demokratiskt sätt där det ges utrymme för barnen att reflektera över sitt egna handlande.

Flertalet av de intervjuade förskollärarna anser att barnen i förskolan behöver få tid att påverka sin vardag och föra fram sin åsikt så att de lär sig att ta ansvar och utvecklas till självständiga individer. Det finns också förskollärare som anser att de yngsta barnen på förskolan inte klarar av att fatta egna beslut och därför inte bör ha så mycket inflytande över sin vardag i förskolan. De tycker att barnen ges alldeles för många valmöjligheter som de inte reder ut att hantera på grund av deras låga ålder. Det finns bland de intervjuade förskollärarna även de som menar att barnen får inflytande då aktiviteter planeras utifrån barnens intressen, och hävdar att barnen inte kan få bestämma allt.

Vi hävdar att förskollärarna använder sig av det som Sommer (2005) kallar indirekt fostran då barnens inflytande påverkas av rumslig och tidlig uppdelning som exempelvis på samlingen. Samlingen i förskolan nämns som en av förskollärarna planerad aktivitet. På de flesta förskolorna är samlingen obligatorisk och alla barnen deltar. Förskollärarna bestämmer tiden för samlingen och barnen får avbryta den pågående leken. Förskollärarna bestämmer oftast samlingens innehåll. Någon av förskollärarna menar att de vuxna bestämmer innehåll beroende på vad de vill förmedla och lära barnen, men att barnen ges utrymme till delaktighet genom att få välja något i aktiviteten, exempelvis att säga sin favoritfärg. De menar också att barnen får lära sig att säga sin åsikt och lyssna på varandra.

Av de intervjuade förskollärarna finns det också de som anser att barnen klarar av att ta mer ansvar över sin vardag, även de yngsta. Barnen kan då få bestämma om de vill delta i samlingen eller inte och även få bestämma om de vill gå ut eller stanna inne. De menar att genom att ge de yngre barnen tid att ta ansvar för små men för dem viktiga saker som exempelvis sin snuttefilt eller sina kläder i hallen, så är det början till att bli självständiga och ansvarsfulla samhällsmedborgare.

Den fria leken ute och inne anses vara den aktivitet som barnen har mest inflytande över. Den fria leken ger barnen tid och rum att lösa problem och ta ansvar för leken och dess innehåll, men också för lekregler och kommunikation. Det nämns dock att även den fria leken styrs av rumslig indelning i form av tillgång till material. Förskolläraren Jessica talar om detta som följande: -” Det är jag som har makten, jag erbjuder det material som jag vill att barnen ska ha tillgång till.”

I intervjuerna framkommer även att förskollärare genom att vara närvarande i den fria leken, stöttar barnen och vägleder dem. De använder den fria leken i sin roll som fostrare och vi tolkar det som att de använder sig av det som Sommer (2005) kallar både indirekt och direkt fostran. Flera deltagare lyfter att de egentligen vill ge barnen större möjlighet till inflytande över sin vardag i förskolan men att de stora barngrupperna, rutinerna och tiderna gör det svårt.

Nordin-Hultman (2004) menar att just rutinerna och tiderna har stor påverkan på barns inflytande i förskolan och det gör att barnen måste anpassas till verksamheten när man egentligen strävar efter att det ska vara tvärtom. Hon nämner också att barn måste anpassa sig efter regler som också påverkar deras inflytande. Vi tolkar det som att indirekt fostran genomförs på förskolorna genom att barnen påverkas och styrs av verksamhetens organisation. Analysen av empirin går att tolka som att flera förskollärare strävar efter att barnen ska få mycket inflytande över sin vardag i förskolan, men att det på grund av de tidigare nämnda faktorerna istället blir att barnen anpassas efter verksamhet och organisation och därmed inte har möjlighet att ta ansvar och påverka i olika situationer.

Det går också att utläsa bland de intervjuade att det finns förskollärare som anser att barn i låg ålder ges för mycket inflytande och istället behöver mycket vägledning och styrning av förskollärarna i förskolan. De hävdar att barnen är i behov av att förskollärarna använder sig av rumslig och tidlig uppdelning och vi tolkar det som att de menar att barnen mår bra av att förskollärarna använder sig av direkt fostran. Detta synliggör att förskollärarna har olika uppfattningar om hur fostran ska gestaltas. Frågan är då hur detta kan påverka barnen och arbetet på en avdelning? Om de pedagoger som arbetar i ett arbetslag har olika uppfattning om hur mycket inflytande barnen bör ha under sin vardag i förskolan borde det såklart påverka utförandet av verksamheten. Återigen kan det tolkas som att förskollärarna i studien agerar olika i olika situationer genom att ge barnen olika mycket utrymme att påverka sin vardag. Det som också synliggörs i analysen av empirin är det alla intervjuade förskollärare gemensamt lyfter; att fostran äger rum under hela dagen och i alla rutinsituationer på förskolan. Däremot hur det sker, och hur fostran därmed gestaltas, skiljer sig åt.

5.3 Fostran och förskollärares förhållningssätt

Det tredje område som vi identifierat är förskollärarnas förhållningssätt i fostranssituationer. I tidigare avsnitt har vi lyft att *Lpfö98* nämner betydelsen av

förskollärares förhållningssätt för att barnen ska kunna erövra demokratiska värden. Barnen behöver erfara konkreta upplevelser för att kunna tillägna sig etiska värden och normer som samhället styrs av.

I intervjuvaren framkommer att de intervjuade förskollärarna använder sig av makt och disciplinering på olika sätt och olika mycket när de använder sig av tidslig och rumslig uppdelning. De flesta anser att barnen bör ges tid och rum att reflektera och ta ansvar under olika förhållanden i förskolan. Detta för att barnen ska utveckla självständighet och utveckla en förståelse för de grundläggande värden som *Lpfö98* lyfter som betydelsefulla att tillägna sig. Förskolläraren Jessica hävdar dock att de yngsta barnen inte är kapabla till att ta ansvar och egna beslut under sin vardag i förskolan. Hon menar att det blir svårt för barnen när de får för många val och att de mår bäst av att styras av tidslig uppdelning som rutiner och tider och av pedagoger som säger åt dem vad de ska göra och därmed styr barnen med rumslig uppdelning. Hon nämner dock att lyhördhet är av betydelse men att det i slutändan ändå är pedagogen som bestämmer, när hon använder sig av indirekt fostran och rumslig uppdelning genom att erbjuda det material och den aktivitet som passar pedagogen i fråga. Vidare säger Jessica att hon är professionell på jobbet medan hon är en annan i hemmet. Vardagsrutinerna anser hon, är en trygghet för de yngsta barnen och får dem att må bra. Vi tolkar det som att Jessica anser att barnen behöver fostras både direkt och indirekt och att tid och rum bör begränsa barnens inflytande för deras välbefinnande.

I motsats till detta hävdar en annan intervjuad förskollärare, Linda att de yngsta barnen är kompetenta och kan ta ansvar för de små men betydelsefulla sakerna i vardagen. Hon menar att de yngsta barnen snabbt ”suger åt sig” av de normer och värden som de får uppleva i förskolan och att genom att hon är en närvarande pedagog blir hon också en god förebild för barnen. Hon anser att barnen tidigt utvecklar empati och självständighet men också ansvar för sitt eget handlande. Vi tolkar det som att hon menar att även de yngre barnen bör ges både tid och rum för att få möjlighet till eget ansvarstagande. Vidare tycker Kalle att barnen ska känna sig bekräftade och sedda och att man ska visa att man tar dem på allvar. Åsa lyfter att hon vill väcka barnens lust att lära genom att vara en medforskare. Även Michelle lyfter ett tillåtande förhållningssätt och att hon vill att barnen ska uppleva och lösa saker själva, för att de lär sig bäst så. Hon säger också att det är viktigt att vänta in och lyssna, och att man nog är för snabb ibland. Vi tolkar

det som att även Kalle, Åsa och Michelle anser att barnen bör ges tid och rum för att få möjlighet att ta eget ansvar och bli självständiga för att utvecklas till goda samhällsmedborgare.

Några av de intervjuade förskollärarna har lyft att de låter barnen välja aktiviteter medan det finns de förskollärarna som säger att de bestämmer vad barnen ska göra, det tolkas som att de använder sig av rumslig uppdelning på olika sätt i olika sammanhang.

I intervjuvaren går det att ana sig till att de flesta av de intervjuade förskollärarna vill ha ett tillåtande förhållningssätt och ge barnen tid och rum att ta eget ansvar men att det inte alltid finns möjlighet då vardagsrutinerna påverkar. Dock visar analysen även på att det finns förskollärare som anser att det finns för många valmöjligheter för barnen och att det kan påverka dem negativt. Därmed synliggörs att förskollärarna i förskolan har olika förhållningssätt.

Det framkom i förra avsnittet att förskollärarna använder sig av olika stilar av direkt fostran. De intervjuade förskollärarna menar att beroende på situation så använder de sig av olika fostransstilar. Under till exempel stressade förhållanden som stora barngrupper, använder de sig av den auktoritära stilen genom att ge barnen direkta tillsägelser. De menar att de inte alltid finns möjlighet till att ge barnen tid och rum till reflektion och att ta eget ansvar, utan att barnen istället får omedelbara tillsägelser. Medan de har ett annat förhållningssätt och använder sig av den auktoritativa fostransstilen i andra situationer, då tid finns och utrymme ges. Den auktoritativa fostransstilen synliggörs då förskollärarna betonar att de strävar mot att låta barnen ta egna initiativ och ges möjlighet till inflytande och därmed påverkar sin vardag i förskolan. Förskollärarna agerar samtidigt själva som förebilder. Den auktoritära stilen framkommer också i analysen av det insamlade materialet, då förskollärare hävdar att barnen mår bäst av rutiner och att pedagogerna bestämmer vad och hur barnen ska göra i olika situationer. Detta skulle kunna ses som problematiskt om pedagogerna på en avdelning har olika förhållningssätt gentemot barnen. Det en pedagog tillåter, tillåter inte en annan. Hur ska barnen handla i olika situationer? Vilka regler ska finnas och inte finnas?

Förskollärarna som deltar i intervjuerna nämner gemensamt att barnen styrs av de vardagliga rutinerna på förskolan som måltider, samlingar, vila, blöjbyten, utelek och inomhuslek. De intervjuade förskollärarna nämner också att de styr barnen genom att bestämma vilket material som ska erbjudas och vara tillgängligt. Vi tolkar det därför som att tidslig och rumslig uppdelning äger rum i de aktuella förskolorna. I intervjusvaren framkommer därmed att barnen styrs av förskollärarnas förhållningssätt som innefattar olika stilar av fostran men också olika sätt att använda sig av makt och disciplinering i förskolan.

5.4 Förskollärarens fostransbakgrund – betydelse för hur fostran gestaltas i förskolan?

Det fjärde området som vi identifierade var fostransbakgrundens betydelse för hur fostran kan gestaltas i förskolan. I intervjusvaren framkommer att samtliga intervjuade förskollärare har påverkats i någon grad av sin bakgrund och egen uppväxt i relation till fostran. Detta kopplar vi samman med habitus. Bourdieu (1992) beskriver begreppet habitus, som att det liv individer har levt och lever, påverkar hur de själva agerar och handlar i olika situationer. Vår tolkning av detta är att i takt med att samhället förändras, förändras också människors habitus vilket gör att samhället kanske förändras ytterligare eller antar en annan riktning. Både den sociala omgivningen och individens habitus har en indirekt påverkan på varandra.

Det som inte direkt går att utläsa ur de genomförda intervjuerna är just vilken fostransstil som individer väljer beroende på sin uppväxt. Vissa av de intervjuade reproducerar den fostransstil som de är vana vid från sin egen uppväxt medan andra väljer tvärtom den fostransstil de växte upp med. Vår tolkning av de intervjuade förskollärarnas val av fostransstil är att i de fall där den intervjuade förskolläraren upplevt den fostransstil som hen växt upp med som positiv, oavsett vilken fostransstil det var, så valdes samma fostransstil. Åsa uttrycker sig som följande om sin egen uppväxt: "Min uppväxt präglades av demokratisk fostran. De värdegrunder som jag bär med mig i mitt arbete har jag fått hemifrån".

De förskollärare som växte upp med en fostransstil som de ansåg inte var passande eller rent av skadlig för dem själva, valde en annan fostransstil. Kalle uttrycker sig som följande angående sin egen fostran: "Min pappa var auktoritär vilket har gjort att jag har svårt för auktoritära människor. Jag blir väldigt triggad att argumentera i mötet med auktoritära människor". Det vi kan konstatera är att i analysen av empirin såg vi båda delar, det vill säga reproduktionen av den egna fostransstilen och valet av en annan. Vi tolkar det som att förskollärarnas förhållningsätt påverkas av deras habitus i fostranssituationer i förskolan. Vår analys av empirin synliggör dock inga tydliga samband mellan förskollärarnas förhållningssätt och fostranstilar. Det vi menar är att om en förskollärare fostrats efter en auktoritär fostransstil, innebär inte det att förskolläraren använder sig av samma fostransstil i sin profession, utan kan lika väl använda sig av en auktoritativ fostransstil. I analysen av det empiriska materialet tolkar vi det som att valet av fostranstilen förskollärare använder sig av i sin profession är beroende och påverkas av den upplevelse man har fått av den egna fostran. Därmed synliggörs att förskollärarna som deltog i studien har olika förhållningssätt beroende av habitus, det vill säga den egna bakgrunden och uppväxten.

5.5 Sammanfattning

Fyra centrala resultat framträder i det analyserade materialet. Det är för det första att förskollärarna ser på sin roll som fostrare, som att de är barnens förebilder som strävar efter att barnen ska utvecklas till goda samhällsmedborgare. Det innebär att de strävar efter normalisering samtidigt som de nämner betydelsen av att få vara som man är. Fostran kan därmed gestaltas på olika sätt. För det andra har förskollärarna olika uppfattningar om hur mycket inflytande barnen bör ha över sin vardag i förskolan och därmed också hur fostran ska gestaltas. För det tredje påverkas förskollärarna av sin egen fostransbakgrund i sin roll som fostrare i förskolan genom att de valt en fostransstil som de själva upplevt som positiv under sin uppväxt medan de som upplevt en fostransstil som negativ, påverkas och fostrar med en annan stil. För det fjärde synliggörs att förskollärarna har olika förhållningssätt i fostranssituationer i förskolan och därför kan fostran gestaltas på olika sätt. I nästa avsnitt diskuteras dessa fyra resultat utifrån studiens frågeställningar.

6. Diskussion

I detta avsnitt kommer vi att diskutera de fyra viktigaste resultaten som framkommit ur analysen. Resultat och metodval kommer kopplas till tidigare forskning och yrkesrelevans kommer att lyftas. Förslag på fortsatt forskning inom samma område kommer att presenteras och avslutningsvis kommer våra resultat att kopplas samman med frågeställningarna i studien.

6.1 Förskollärarens roll som fostrare

Ett av de fyra viktigaste resultaten som framkommit i vår studie är att förskollärarna ser sig själva som förebilder och strävar efter normalisering i förskolan, samtidigt som de nämner allas lika värde. De intervjuade förskollärarna talar om att barnen behöver lära sig sociala koder och de nämner bland annat självständighet och jämställdhet som betydelsefulla värden att fostra mot. Genom att förskollärarna strävar efter normalisering så strävar de också efter att förändra de barn som avviker från det som anses vara den rådande normen i samhället, detta stämmer överens med det som både Palla beskriver i sin avhandling (2011) och även Markström (2005) lyfter.

De intervjuade förskollärarna pratar om allas lika värde och att få vara som man är, detta lyfter även Bigsten (2015) i sin avhandling, där barn ses som unika. Den tidigare forskningen visar på skilda sätt att se på och fostra barn. I vårt resultat framkommer att de intervjuade förskollärarna använder sig av normalisering, som Palla (2011) och Markström (2005) beskriver men också att förskollärarna ser på barn som unika, som Bigsten (2015) beskriver. Vår undersökning stämmer därmed överens med den tidigare forskningen.

6.2 Strukturella villkor och organisationens påverkan på fostran i förskolan

Det andra viktiga resultatet som framkommit är att de intervjuade förskollärarna har skilda tankar kring hur mycket inflytande barnen bör ha över sin vardag i förskolan.

Flera av de intervjuade förskollärarna lyfter att de har en önskan om att ge barnen mer inflytande men att det är svårt då de måste anpassa verksamheten efter rutiner och tid, medan andra anser att barnen behöver styras mycket på grund av deras låga ålder.

Nordin-Hultman (2004) menar att barnen i stor grad påverkas av och styrs av tider och de rutiner som finns i förskolan. Samtidigt menar hon att man i förskolan strävar efter att anpassa verksamheten efter barnens behov men att det ofta blir tvärtom. Detta stämmer överens med det vi ser i vårt resultat. Det var just i denna fråga som vi själva, som blivande förskollärare hade skilda uppfattningar kring hur mycket inflytande barnen bör ges. Veronica menade att barnen bör ges inflytande för att kunna bli självständiga medan Patricia ställde sig frågande till hur barnen påverkas om de får för mycket inflytande över sin vardag i förskolan.

6.3 Förskollärarens fostransbakgrund – betydelse för hur fostran gestaltas i förskolan?

Det tredje viktiga resultatet som framkommer i vår studie är att förskollärarna påverkas av sin egen fostransbakgrund. Vi menar att förskollärarna på något sätt påverkas av habitus i sitt arbete i förskolan och i rollen som fostrare. Några av förskollärarna nämner att de fostrar efter den stil som de själva blivit fostrade efter, medan andra tvärtom, fostrar med en annan stil. Det som synliggörs är att förskollärarna påverkas på något sätt av sin egen fostransbakgrund och att detta i sin tur påverkar deras förhållningssätt i fostranssituationer med barnen. Förskollärarna arbetar efter *Lpfö 98* men påverkas av egna fostranserfarenheter som i sin tur formas av bland annat etnicitet, kulturell bakgrund och klass m.m. Det uppstår en spänning mellan förskollärarnas egna värderingar och styrdokumentet.

6.4 Fostran och förskollärares förhållningssätt

Det fjärde viktiga resultatet som framkommer är förskollärarnas olika förhållningssätt i fostranssituationer. De flesta av de intervjuade förskollärarna anser att de har ett tillåtande förhållningssätt där barnen ges utrymme för reflektion till att lösa problem på egen hand och därmed utvecklar självständighet. Men det framkommer även att det finns förskollärare som anser att barnen bör styras och vägledas i alla situationer utom den fria leken. Förskollärarna uttrycker olika förhållningssätt. I *Lpfö98* står att förhållningssättet har betydelse för hur barnen ska kunna tillägna sig de grundläggande värdena och att konkreta upplevelser hjälper barnen att förankra dessa. Vidare menar också Emilsson (2007) att förskollärarnas förhållningssätt påverkar barnen och hur mycket inflytande de får över sin vardag i förskolan. Det vi anser kan bli problematiskt är att förskollärarna kan ha olika förhållningssätt och därmed också ger barnen olika förutsättningar att förankra de grundläggande värdena som *Lpfö98* lyfter fram.

6.5 Metoddiskussion

Det vi kan konstatera med all säkerhet är att resultatet har påverkats av att det var just vi som genomförde intervjuerna. Det som vi tror har varit till vår fördel och hjälpt oss att inte påverka svaren är att vi båda är kvinnor i ungefär samma ålder med många års erfarenhet i barnskötaryrket. Men trots allt detta är vi två olika individer med olika karaktärer samt olika livserfarenheter vilket präglar oss som människor och detta påverkar med all säkerhet de möten vi ingår i men vi kan inte svara på i vilken utsträckning.

I urvalet av intervjupersoner har vi tänkt på ålder och kön för att kunna skapa oss djupare förståelse ifall kön och ålder kan ha betydelse för intervjusvaren. Nu i efterhand skulle vi vilja utöka vår studie med fler män för att kunna se om svaren skiljer sig åt beroende på genus. Med tanke på att vi bara har en man i vår studie är det svårt att tolka om det är genus eller andra aspekter som gör att svaren skiljer sig åt. Med fler män i studien hade det varit lättare att utläsa. Om studien hade kunnat utökas med fler förskollärare på fler förskolor hade studien kanske synliggjort ytterligare fostransstilar

samt skapat mer tydlighet kring fostransbakgrundens betydelse och hur den påverkas av bland annat etnicitet, klass och kulturell bakgrund. Det som aldrig kom upp till diskussion i planeringen av vår studie var övervägandet över att utföra gruppintervjuer vilket vi kom att tänka på nu i efterhand. Genom gruppintervjuer hade vi kanske fått mer analyserande svar i form av diskussion av de intervjuade förskollärarna.

6.6 Yrkesrelevans

Vi anser att det kan uppstå en problematik i att förskollärarna kan ha olika uppfattning kring hur mycket inflytande barnen bör ha i förskolan. Det skulle kunna leda till att förskollärare ger barnen olika mycket inflytande i verksamheten och att fostran därmed gestaltas på olika sätt i olika verksamheter. Detta är något som vi därför anser betydelsefullt att lyfta i arbetslag ute i förskoleverksamheten för att förskollärarna ska kunna gestalta fostran likt.

Det vi ställer vi oss undrande till är att förskollärarna anser att barn ska få känna att de duger som de är men ändå tillsynes omedvetet strävar efter normalisering. Med andra ord så tillåts barnen i slutändan kanske ändå inte att vara som de är, unika. Problematiken som vi ser i detta är att kanske inte alla har samma uppfattning om vad det normala är. Alla förskollärare ska agera professionellt, de har samma uppdrag och arbetar efter *Lpfö98*, men formas förmodligen ändå av sin egen uppfattning i någon utsträckning. Detta borde därför lyftas i alla arbetslag för att skapa förståelse och förhoppningsvis en samsyn kring fostransuppdraget. Med skilda tolkningar av vad fostransuppdraget innebär, finns en risk för att fostran gestaltas på olika sätt i förskoleverksamheten.

Då förskollärare påverkas av sin egen fostransbakgrund anser vi att även detta bör lyftas mer i arbetslag ute i förskoleverksamheten, då det skulle kunna leda till att förskollärare som arbetar tillsammans fostrar och förhåller sig på olika sätt i samspel med barnen och att det därmed kan förvirra, vilseleda och göra barnen osäkra på hur de ska agera i samspel med kamrater men också med förskollärarna.

6.7 Förslag till vidare forskning

Vi har kommit fram till att förskollärarens förhållningssätt och tolkning av vad fostransuppdraget innebär, påverkas av förskollärarens egen fostransbakgrund. Vi har inte funnit någon tidigare forskning kring hur fostransbakgrund påverkar förskollärare i deras roll som fostrare i förskolan. Inte heller hur fostransbakgrunden påverkar gestaltningen av fostran i förskolan och därmed också barnen. Vi anser att det finns utrymme och behov av fortsatt forskning inom detta fält, då förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras fostran av barnen med strävan efter att bli goda samhällsmedborgare.

6.8 Sammanfattning

I denna studien ställde vi oss frågorna, hur fostran gestaltas i förskolan ur förskollärares perspektiv och hur förskollärare ser på sin roll som fostrare. Vi har i denna studie skapat en ökad förståelse för hur förskollärare tolkar sitt uppdrag som fostrare. Förskollärarna ser sig som barnens förebilder och strävar mot normalisering mot att utveckla goda samhällsmedborgare. Samtidigt anser de att barnen ska få vara som de är, unika. De har olika uppfattningar om hur mycket inflytande barnen bör ha och fostran kan därmed gestaltas olika ute i förskoleverksamheten. Vi ställde oss även frågorna, vad fostran i förskolan innebär för förskollärare och hur deras syn på fostran påverkas av deras egen fostransbakgrund. Studien har synliggjort att fostran i förskolan bland annat innebär att ingå och agera i olika fostranssituationer som infinner sig under hela dagen på förskolan. Förskollärarna fostrar med olika fostransstilar och med olika förhållningssätt som gör att fostran kan gestaltas olika i verksamheterna. Det har i studien framkommit att förskollärarnas syn på fostran påverkas av deras egen fostransbakgrund, exakt hur har vi inte fått svar på men att de påverkas på något sätt har synliggjorts. Vi har därmed i denna studien synliggjort att gestaltningen av fostran kan se olika ut, beroende av faktorer som förskollärarens egen fostransbakgrund, förhållningssätt, strukturella villkor och förskollärarens tolkning av fostransuppdraget.

Referenslista

Litteratur

Alvehus, Johan (2014). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber

Bigsten, Airi (2015). *Fostran i förskolan*.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/38772/2/gupea_2077_38772_2.pdf

Baumrind, Diane (1978). I *Youth and Society*. Parental disciplinary patterns and social competence in children. Vol.9 no. 3 Sage Publications.Inc

<http://journals.sagepub.com.proxy.mah.se/doi/pdf/10.1177/0044118X7800900302>

Bourdieu, Pierre (1992). *Kultur och kritik*. Uddevalla: Mediaprint AB

Bryman, Alan (2014). *Samhälls-vetenskapliga metoder*. Kina: Liber AB

Emilsson, Anette (2007). *Young children`s Influence in Preschool*. International Journal of Early Childhood, Vol. 39, No.1, 2007

<http://eds.a.ebscohost.com.proxy.mah.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=15&sid=f522f052-1783-422e-859c-6fe82aa3ccbd%40sessionmgr4008>

Foucault, Michel (2003). *Övervakning och straff*. Lund: Arkiv förlag

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Läroplan för förskolan Lpfö98 [Ny, rev. utg.] (2016). Stockholm: Skolverket.

Markström, Ann-Marie (2005). *Förskolan som normaliseringspraktik*: Linköping

<https://pdfs.semanticscholar.org/e6c9/c7014b7de36f0c9f2a900933497c704a54eb.pdf>

Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektsskapande*. Stockholm: Liber AB

Palla, Linda (2011). *Med blicken på barnet*: Malmö: Holmbergs

https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/12151/Linda_Palla_diss.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Pramling- Samuelsson, Ingrid & Sonja, Sheridan (2003). *Delaktighet som värdering och pedagogik*. Göteborgs universitet

<http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7943/6997>

Sommer, Dion (2005). *Barndomspsykologi - Utveckling i en förändrad värld*.

Stockholm: Liber AB

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm

<https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>

Intervjuer

Intervju med Jessica, 3/10 2017

Intervju med Kalle, 31/10 2017

Intervju med Kristina, 26/10 2017

Intervju med Linda, 20/10 2017

Intervju med Michelle, 19/10 2017

Intervju med Åsa, 25/10 2017